

Briuselis, 2023 06 01
SWD(2023) 168 final

KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS
POVEIKIO VERTINIMO ATASKAITOS SANTRAUKA

[...]

pridedama prie dokumentų

KOMISIJOS KOMUNIKATAS
dėl Komisijos komunikato "Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio taikymo horizontaliesiems bendradarbiavimo susitarimams gairės" projekto turinio patvirtinimo

XXX KOMISIJOS REGLAMENTAS (ES) .../... dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio 3 dalies taikymo tam tikrų rūšių mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros susitarimams

XXX KOMISIJOS REGLAMENTAS (ES) .../... dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio 3 dalies taikymo tam tikrų rūšių specializacijos susitarimams

{C(2023) 3448 final} - {SEC(2023) 212 final} - {SWD(2023) 167 final}

Santraukos lentelė
Poveikio vertinimas, pridedamas prie peržiūrėtų horizontaliųjų bendrosios išimties reglamentų (toliau – HBIR) ir peržiūrėtų Horizontaliųjų bendradarbiavimo susitarimų gairių (toliau – horizontaliosios gairės)
A. Būtinybė imtis veiksmų
Kokia tai problema ir kodėl ji yra ES masto?
<p>Atlikus vertinimą patvirtinta, kad HBIR ir horizontaliosios gairės yra naudingos priemonės, kurios labai palengvina horizontaliųjų susitarimų įsivertinimą pagal ES konkurencijos teisę. Tačiau vertinimo metu taip pat nustatytos tam tikros sritys, kuriose taisyklės neveikia tinkamai arba veikia ne taip, kaip galėtų. Todėl, atsižvelgiant į siūlomų pakeitimų poveikio vertinimą, buvo laikomasi nuomonės, kad tikslinga peržiūrėti HBIR ir horizontaliąsias gaires. Nustatytos dvi pagrindinės problemos.</p> <p>Pirma, iš vertinimo matyti, kad mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) remiantis HBIR sudėtinga įsivertinti, ar jų mokslinių tyrimų ir plėtros (MTP) ir specializacijos susitarimai atitinka Sutarties 101 straipsnį. Bendradarbiavimas MTP ir specializacijos srityse MVĮ yra svarbus, nes bendradarbiaudamos su kitomis MVĮ arba didesnėmis įmonėmis jos gali naudotis ištekliais, finansavimu ir žiniomis. Kadangi esama netikrumo vertinant atitiktį reikalavimams, susijusio su galimu bendradarbiavimu MTP arba specializacijos srityje, bendradarbiavimo gali būti atsisakyta, todėl būtų neišnaudotos galimybės ir vėluojama diegti inovacijas. MVĮ nurodė, kad joms kyla ypatingų sunkumų taikant HBIR pateiktas apibrėžtis, nustatant atitinkamas rinkas ir apskaičiuojant rinkos dalis, taip pat aiškinant Reglamente dėl Sutarties 101 straipsnio 3 dalies taikymo tam tikrų rūšių mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros susitarimams (toliau – MTP BIR) nustatytas išimties taikymo sąlygas. Todėl MVĮ dažnai yra priklausomos nuo galimybės gauti brangiai kainuojančią išorės paramą, kad galėtų įvertinti, ar jų bendradarbiavimas atitinka konkurencijos teisę.</p> <p>Antra, susirūpinimą kelia tai, kad tam tikrais atvejais, kai įmonės sudaro MTP susitarimus, su kuriais susijusių rinkos dalių neįmanoma apskaičiuoti, gali būti nepakankamai apsaugota inovacijų konkurencija. MTP bendrosios išimties reglamente nustatyta apsaugos taisyklė taikoma MTP susitarimams, kai susitarimo šalių bendra rinkos dalis neviršija 25 proc. produktų ar technologijų, kurie bus patobulinti ar pakeisti produktais ar technologijomis, sukurtais dėl bendrų MTP, rinkos (-ų). Vis dėlto įmonės MTP susitarimus gali sudaryti taip pat siekdamos kurti produktus ar technologijas, kuriais nebus patobulinti ar pakeisti esami produktai ar technologijos, tačiau bus sukurta visiškai nauja rinka. Tokie MTP susitarimai šiuo metu MTP BIR laikomi nekonkuruojančių šalių susitarimais, todėl jiems gali būti taikoma bendroji išimtis be jokių sąlygų, susijusių su konkurencijos dinamika MTP lygmeniu. Tačiau įmonės MTP etapu vis dėlto konkuruoja, kad galėtų pirmos pateikti produktus ir technologijas rinkai. Todėl konkrečiais atvejais MTP susitarimai, susiję su produktų ar technologijų, kuriais bus sukurta visiškai nauja rinka, kūrimu, galėtų apriboti inovacijų konkurenciją nesilaikant Sutarties 101 straipsnio 3 dalies sąlygų.</p>
Ką reikėtų pasiekti?
Bendras iniciatyvos tikslas – sudaryti palankesnes sąlygas įmonėms bendradarbiauti ekonomiškai pageidautiniais būdais, nedarančiais neigiamo poveikio konkurencijos politikos požiūriu. Kartu šia iniciatyva taip pat siekiama supaprastinti Komisijos, nacionalinių konkurencijos institucijų ir nacionalinių teismų vykdomą administracinę priežiūrą.
Kokia būtų papildoma ES lygmens veiksmų nauda (subsidiarumo principas)?
Pagal Sutarties 3 straipsnį ES turi išimtinę kompetenciją nustatyti vidaus rinkos veikimui

būtinai konkurencijos taisyklės. HBIR yra apsaugos nuo ES konkurencijos teisės taikymo taisyklė, kuri gali būti taikoma tik ES lygmeniu. Kalbant apie būtinybę priimti peržiūrėtus HBIR, užuot laukus, kol jie nustos galioti, ir jų pridėtinę vertę, vertinime nurodyta, kad HBIR supaprastinamas įsivertinimas ir padidinamas teisinis tikrumas įmonėms, sudariusioms MTP ir specializacijos susitarimus, taip pat nustatoma bendra sistema, pagal kurią nacionalinės konkurencijos institucijos ir nacionaliniai teismai šių rūšių susitarimams turėtų taikyti Sutarties 101 straipsnį.

B. Sprendimai

Kokių yra galimybių pasiekti šiuos tikslus? Ar viena iš galimybių pasirinkta kaip tinkamiausia?

Abiejų sričių, dėl kurių atliekamas poveikio vertinimas, atskaitos scenarijus – išlaikyti 2010 m. HBIR ir horizontaliosiose gairėse (abiejų sričių **atskaitos scenarijus**) nustatytas taisyklės ir gairės.

Galimybės siekiant **palengvinti sąlygas MVĮ taikyti HBIR**: pagal **1 galimybę** MVĮ sudarytiems susitarimams abiejuose HBIR būtų numatyta speciali išimtis. Išimčiai būtų taikomi tam tikri būtent MVĮ nustatyti kriterijai, kad jos, vertindamos savo susitarimus, neturėtų apibrėžti atitinkamų rinkų arba apskaičiuoti rinkos dalių. Pagal **2 galimybę** MVĮ sudarytų MTP susitarimų atveju būtų apribota arba panaikinta MTP BIR 3 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatyta (-os) prieigos sąlyga (-os), pagal kurią (-ias) reikalaujama, kad tokių susitarimų šalys užtikrintų visapusišką galimybę naudotis galutiniais bendrų MTP rezultatais, taip pat galimybę naudotis ankstesne praktine patirtimi, kad galėtų pasinaudoti bendrąja išimtimi. Pagal **3 galimybę** būtų išplėsta Specializacijos BIR taikymo sritis išplečiant vienašalės specializacijos apibrėžtį, kad ji apimtų daugiau nei dviejų įmonių sudarytus tarpusavio susitarimus. Tai būtų ypač aktualu MVĮ, nes dėl jų dydžio ir ribotų išteklių veiksmingai specializacijai užtikrinti gali prireikti daugiau nei dviejų šalių bendradarbiavimo.

Pasirinkta politikos galimybė – 3 galimybė. Ši galimybė būtų derinama su paaikškinimų įtraukimu į horizontaliąsias gaires. 3 galimybė labiausiai atitinka veiksmingos konkurencijos apsaugos ir tinkamo teisinio tikrumo užtikrinimo tikslus. Specializacijos BIR taikymo sritis išplėtimas **pagal 3 galimybę** ir paaikškinimai taip pat padės supaprastinti Komisijos, nacionalinių konkurencijos institucijų ir nacionalinių teismų vykdomą administracinę priežiūrą.

Galimybės, susijusios su **galimu nepakankamu inovacijų konkurencijos apsaugos lygiu**: pagal **1 galimybę** būtų nustatyta nauja MTP susitarimams, pagal kuriuos sudarant susitarimą neįmanoma apskaičiuoti rinkos dalių, taikomos išimties riba. Ši riba būtų susieta su konkurencine dinamika MTP lygmeniu, t. y. likutinės konkurencijos MTP lygmeniu mastu. Pagal **2 galimybę** išimtis ir toliau būtų taikoma MTP susitarimams, kuriems neįmanoma apskaičiuoti rinkos dalių susitarimo sudarymo metu, laikantis kitų MTP BIR nustatytų sąlygų (pvz., sąlygų, susijusių su galimybe naudotis MTP rezultatais, griežtų apribojimų nebuvimu ir pan.), nenustatant jokios naujos ribos. Tačiau pagal 2 galimybę į MTP BIR būtų įtraukta nauja nuostata, susijusi su Komisijos ir nacionalinių konkurencijos institucijų įgaliojimais panaikinti teisę naudotis išimtimi tais atvejais, kai atskiras MTP susitarimas neatitinka Sutarties 101 straipsnio 3 dalies sąlygų, visų pirma tais atvejais, kai juo panaikinama inovacijų konkurencija. Pasirinkta politikos galimybė – **2 galimybė.** Pasirinkus 2 galimybę būtų geriausiai pasiekti tikslai užtikrinti veiksmingą konkurencijos apsaugą ir teisinį tikrumą, nesukuriant administracinių ir reikalavimų laikymosi išlaidų, kurios būtų neproporcingos nustatytai problemai.

Kokios yra įvairių suinteresuotųjų subjektų nuomonės? Kas kuriai galimybei pritaria?

Dėl HBIR politikos galimybių vyko įvairios konsultacijos: konsultacijos dėl įžanginio poveikio vertinimo; atviros viešos konsultacijos, pagrįstos internetiniu klausimynu; tiksliniai klausimynai konkrečiais klausimais; tikslinės konsultacijos su nacionalinėmis konkurencijos institucijomis; trys ekspertų ataskaitos; praktinis seminaras dėl MTP BIR ir specializacijos susitarimų; atviros viešos konsultacijos, pagrįstos peržiūrėtų HBIR projekto ir peržiūrėtų horizontaliųjų gairių projekto paskelbimu, ir praktinis seminaras dėl MTP bendrosios išimties reglamento peržiūros. Visų rūšių suinteresuotieji subjektai iš esmės pritarė HBIR ir horizontaliųjų gairių peržiūrai.

Savo nuomonę dėl galimybių siekiant **palengvinti HBIR taikymą MVĮ** pateikė tik keli suinteresuotieji subjektai. Ekspertai, su kuriais buvo konsultuojamasi, prieštaravo tam, kad **MVĮ sudarytiems MTP ir specializacijos susitarimams būtų taikoma speciali išimtis (1 galimybė)** ir kad būtų apribotos arba panaikintos MTP BIR nustatytos sąlygos, taikomos **MVĮ sudarytiems MTP susitarimams (2 galimybė)**. Nacionalinės konkurencijos institucijos nurodė, kad joms trūksta patirties, kad galėtų aiškiai išreikšti savo pasirinkimą. **Vienašalės specializacijos susitarimų apibrėžties** išplėtimas įtraukiant daugiau nei dvi šalis (**3 galimybė**) buvo išbandytas paskelbus peržiūrėtų tekstų projektus ir sulaukė bendro nuomonės pateikusių suinteresuotųjų subjektų pritarimo.

Kalbant apie galimybes, susijusias su **galimu nepakankamu inovacijų konkurencijos apsaugos lygiu**, suinteresuotieji subjektai iš esmės aiškiai nurodė, kad pirmenybę teikia 2 galimybei. **1 galimybė**, t. y. nauja riba, susijusi su MTP susitarimų, kurių rinkos dalių apskaičiuoti neįmanoma, konkurencine dinamika MTP lygmeniu, iš esmės padidintų konkurencijos apsaugą, nes sumažėtų galimybė, kad šios rūšies MTP susitarimams būtų taikoma apsaugos taisyklė tais atvejais, kai susitarimas kenktų inovacijų konkurencijai. Tačiau, remiantis poveikio vertinimo rezultatais, dėl šios priežasties įsivertinimai būtų sudėtingesni, o įmonės, ketinančios sudaryti šios rūšies MTP susitarimus, susidurtų su mažesniu teisiniu tikrumu. Pasirinkus **2 galimybę** būtų išlaikytas dabartinis šios rūšies MTP susitarimų teisinio tikrumo lygis, kartu didinant informuotumą apie tai, kad tam tikrais atvejais tokie susitarimai gali pakenkti inovacijų konkurencijai, – tokiu atveju konkurencijos institucijos gali panaikinti teisę naudotis bendrąja išimtimi.

C. Tinkamiausios galimybės poveikis

Kokie yra tinkamiausios galimybės pranašumai?

Pagrindinis tinkamiausios galimybės pranašumas, susijęs su **HBIR taikymo palengvinimu MVĮ**, yra tas, kad būtų padidintas teisinis tikrumas, nes būtų išlaikytos rinkos dalies ribos ir į horizontaliąsias gaires būtų įtrauktos papildomos gairės dėl šių ribų taikymo, griežtų apribojimų ir išimties taikymo sąlygų. Be to, pasirinkus šią galimybę būtų išsaugota konkurencija rinkoje.

Pagrindinis tinkamiausios galimybės pranašumas, susijęs su **galimu nepakankamu inovacijų konkurencijos apsaugos lygiu**, yra tas, kad būtų didinamas informuotumas apie galimas konkurencijos problemas, kartu išlaikant teisinį tikrumą. Todėl tokiu atveju neatsirastų administracinių ir reikalavimų laikymosi išlaidų, kurios būtų neproporcingos nustatytai problemai.

Kokios yra tinkamiausios galimybės išlaidos?

Pasirinkus tinkamiausią su **MVĮ** susijusią galimybę išlaidos sumažėtų, nes specializacijos susitarimų koncepcija būtų išplėsta įtraukiant daugiau šalių, nei šiuo metu numatyta, taip pat dėl didesnio teisinio tikrumo ir paaiškinimų, įtrauktų į horizontaliąsias gaires.

Dėl tinkamiausios galimybės, susijusios su **inovacijų konkurencijos apsauga**, pažymėtina,

kad įmonių administracinės ar reikalavimų laikymosi išlaidos greičiausiai nepadidės.

Koks bus poveikis MVĮ ir konkurencingumui?

Tinkamiausių galimybių, susijusių su **MVĮ ir inovacijų konkurencija**, pranašumas būtų tas, kad įmonės ir toliau galėtų remtis tomis pačiomis taisyklėmis ir neturėtų prisitaikyti prie naujų teisės aktų, taip pat joms būtų užtikrintas papildomas teisinis tikrumas, t. y. horizontaliosiose gairėse pateikti paaiškinimai dėl HBIR taikymo.

Išplėtus vienašalės specializacijos koncepciją būtų pripažinta ekonominė tikrovė, kad norint pasiekti masto ekonomiją ir būti konkurencingam kartais būtina bendradarbiauti su daugiau nei viena šalimi. Tai turės reikšmingą poveikį MVĮ, nes bus sudarytos palankesnės sąlygos patekti į rinką ir sumažinta rizika, kurią jos gali būti mažiau pajėgios įveikti nei jų didesni konkurentai. Neigiamas poveikis vidaus rinkai yra nedidelis, nes bendra 20 proc. rinkos dalies riba nesikeičia.

Be to, nauja MTP BIR nuostata, susijusi su Komisijos ir nacionalinių konkurencijos institucijų įgaliojimais panaikinti teisę naudotis bendrąja išimtimi, kartu su papildomomis gairėmis dėl scenarijų, kuriems esant, tikėtina, bus naudojamos šiais įgaliojimais, padidins informuotumą apie šiuos įgaliojimus ir riziką, susijusią su susitarimu, kurie kenkia konkurencijai MTP lygmeniu, sudarymu.

Ar tai turės didelį poveikį nacionaliniams biudžetams ir administravimo subjektams?

Apskritai iniciatyva neturėtų didelio praktinio poveikio nacionalinių valdžios institucijų vykdomam antimonopolinių teisės aktų vykdymo užtikrinimo darbui. Taip yra todėl, kad tai iš esmės nepakeistų HBIR nustatytos pagrindinės struktūros ir vertinimo sistemos (pvz., griežtų apribojimų sąvokų ir rinkos dalies ribų). Be to, pati iniciatyva neturėtų jokio poveikio nacionaliniams biudžetams.

Ar bus dar koks nors didelis poveikis?

Tikimasi, kad kiekviena tinkamiausia galimybė ne tik turės tiesioginį poveikį įmonėms, konkurencijai ir vidaus rinkai, bet ir turės netiesioginį poveikį vartotojams, nes jiems taps prieinama daugiau inovacijų ir bus užtikrintas didesnis pasirinkimas, jei bus išlaikyta konkurencija MTP lygmeniu. Be to, rinkos dalies ribos, išimties taikymo sąlygos ir griežtų apribojimų sąrašai padės užtikrinti, kad MTP ir specializacijos susitarimais užtikrinamas veiksmingumas pasiektų galutinius vartotojus ir nusvertų bet kokią galimą žalą.

Proporcingumas

Tinkamiausia galimybė kiekvienoje taisyklių srityje būtų proporcinga, nes ja nebūtų viršijama to, kas būtina HBIR apsaugos taisyklės taikymo sričiai patikslinti.

D. Tolesni veiksmai

Kada politika bus persvarstoma?

Planuojama, kad šios iniciatyvos bus įgyvendinamos 12 metų. Komisija nuolat stebės, kaip veikia peržiūrėtos taisyklės, pasitelkdama savo ir nacionalinių konkurencijos institucijų vykdymo užtikrinimo praktiką, stebėdama aiškinimo klausimus, kylančius nacionaliniuose ir Sąjungos teismuose, taip pat palaikydama neoficialius ryšius su suinteresuotaisiais subjektais. Ne vėliau kaip 2031 m. birželio mėn. Komisija įvertins peržiūrėtų taisyklių veikimą ir parengs vertinimo ataskaitą, be kita ko, remdamasi informacija, surinkta vykdant šią stebėseną.